

Aan Commissie beheer en bestuur
Datum 10 december 2020
Onderwerp Analyse risico's voor warmtenet in Schalkwijk
Van Wienand van Dijk

Recentelijk werd in de pers bericht over het stilleggen van de voorbereidingen van het warmtenet in Overwhere zuid in Purmerend. Het college van Purmerend besloot een pauze in te lassen om de effecten van een aantal gewijzigde omstandigheden rondom het project nader te analyseren. Eerder werden ook in Rotterdam al de voorbereidingen voor het warmtenet voorlopig stilgelegd. Ons college heeft gekeken naar de omstandigheden en effecten van deze gewijzigde omstandigheden en beoordeeld in hoeverre deze ook aan de orde zijn in Haarlem.

Ook de invloed van het afwijzen van de subsidie aanvraag Aardgasvrije Wijken (PAW) op de voorbereiding van het warmtenet in Meerwijk en Schalkwijk werd geanalyseerd.

Purmerend. (deze tekst wordt aangevuld aan de hand van de evaluatie 24-11)

Purmerend is een gemeente die in de vorige aanvraagronde voor PAW subsidie ongeveer 6,5 miljoen euro heeft gekregen voor het aardgasvrij maken van ruim 1200 woningen in de wijk Overwhere. Met het bedrag werd een plan uitgewerkt waarbij de eigenaar/bewoners konden overstappen van aardgas op het aan te leggen warmtenet. Ook hier speelde de gelijktijdige vervanging van de riolering in de wijk.

De gemeente Purmerend is al in 2018 gestart met een pilot. In deze pilot werden 94 woningen en één school van het gas afgehaald. De gemeenteraad heeft hiervoor geld vrijgemaakt, zodat de bewoners van deze 94 woningen kosteloos konden oversluiten op het warmtenet. Het warmtenet in de straat werd gelijktijdig met de vervanging van het riool aangelegd. Deze pilot is nu gereed, en wordt geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie wordt nu gewerkt aan bestuurlijke afspraken voor de voortgang van het aardgasvrij maken van de proeftuin. Samen met de partners, de woningcorporatie, het warmtebedrijf en de netbeheerder worden de geleerde lessen in de pilot vertaald naar de schaalgrootte van de proeftuin. Hierin worden afspraken gemaakt over verschillende issues die in de pilot zijn ontstaan, zoals de werkvolgorde, de wijze van aansluiten, de verdeling van de subsidiegelden, de mate van ontzorging van bewoners, etcetera.

Deze issues zijn voor 1276 gebouwen omvangrijker dan voor de 96 panden uit de pilot.

In Purmerend wordt hierop een bestuurlijke evaluatie uitgevoerd. Deze wordt nagezonden.

Lessen Purmerend voor Haarlem

De verschillen in doorloopsnelheid bij de uitvoering van rioleringswerkzaamheden en de aanleg van een warmtenet zijn in Haarlem ook bekend en onderdeel van de analyse die is gemaakt van de gezamenlijke inspanningen. Bij de haalbaarheidsanalyse die tot nu toe (vóór de start van het voorlopig ontwerp) wordt gehanteerd wordt nog uitgegaan van 'reguliere' kengetallen voor uitvoering, met een verantwoorde bandbreedte. De voordelen van samenwerking (in ontwerp,

communicatie, kabels en leidingen, aanbesteding en uitvoering) worden in de VO fase kwantitatief gemaakt.

De lage gasprijs ten slotte is voor alle betrokken gemeenten en projecten een probleem. Omdat de belasting op gas de komende jaren steeds zal stijgen (in januari 2021 met 3 cent per m³) blijft de verwachting dat de aansluiting op een warmtenet voor de totale exploitatie periode van het warmtenet interessant is.

Rotterdam

In Rotterdam werd een warmtenet aangelegd op basis van de beschikbare restwarmte uit het havengebied. De gemeente richtte hiervoor een gemeentelijk warmtebedrijf op. In eerste instantie werd een leveringsovereenkomst gesloten voor warmte afname in Rotterdam. Toen hierbij de warmtevraag stagneerde, werd met NUON een overeenkomst gesloten voor de levering van warmte aan het NUON net in Leiden. Na het afsluiten van deze overeenkomst met een leveringsverplichting, bleek de aanleg van de hoofd transportleiding van Rotterdam via Zoeterwoude naar Leiden (40 km, kosten 220 miljoen euro) niet gedekt.

De Rotterdamse rekenkamer heeft afgelopen zomer in een rapportage een aantal hoofdconclusies getrokken over, met name de gemeentelijke rol in dit warmtenet. De conclusies komen neer op:

- De gemeentelijke aansturing van het warmtebedrijf was onvoldoende
- Gemeente heeft bij de aanleg van het warmtenet grote risico's genomen, onder andere
 - Doordat onvoldoende rekening is gehouden met vertragingen in de aanleg
 - Het warmtenet primair is ontwikkeld op basis van een grote hoeveelheid beschikbare restwarmte, met onvoldoende oog voor de vastgelegde warmtevraag
 - gemeente een bindende overeenkomst gesloten heeft over warmtelevering aan NUON in Leiden, zonder dat de financiering van de transportleiding tussen Rotterdam en Leiden was geregeld
- Het college heeft de raad onvoldoende geïnformeerd

Lessen Rotterdam voor Haarlem

In Haarlem worden de risico's van de aanleg van het warmtenet verlaagd door het aangaan van een samenwerkingsverband met een partij die over de expertise beschikt om dit type infrastructuur aan te leggen en te exploiteren. Deze partij verbindt zich aan de gemeentelijke doelen, en heeft hierdoor ook dezelfde belangen. Hierbij behoudt de gemeente een positie in de aansturing om de strategie en doorontwikkeling van het netwerk blijvend te kunnen beïnvloeden. In Haarlem is de warmtevraag van 5200 woningen met de corporaties vastgesteld. Hierop is door de corporaties commitment afgegeven. De 5200 woningen zijn uitgangspunt voor het project.

Het financieringsbesluit voor de aanleg van een warmtenet wordt in Haarlem pas genomen wanneer de investerings- en exploitatiebegroting voor zowel de productie, het transport als de levering van warmte "sluiten". Partijen in de warmteketen tekenen een koepelovereenkomst en bilaterale overeenkomsten om de samenwerking in te richten. Ten slotte geldt voor Haarlem dat het warmtenet wordt opgebouwd uit overzichtelijke eenheden die stap voor stap worden ontwikkeld.

PAW

Haarlem heeft in het voorjaar van 2020 een aanvraag voor een proeftuinsubsidie gedaan bij het ministerie van BZK. De aanvraag werd in oktober afgewezen. In de onderbouwing stelt het ministerie dat met name de onduidelijkheid rondom de duurzame bronnen van het warmtenet hierin belangrijk was. Ook werd de technische uitwerking als 'matig' beoordeeld en werd gesteld dat de aansluiting tussen lage temperatuur warmtebron en de woningen vraagt om aanvullende isolatie.

Uit de beschikking van het ministerie van BZK van 13 november 2020:

De participatie en communicatieaanpak is in uw uitvraag goed uitgewerkt en doordacht. Er wordt rekening gehouden met de belangen van inwoners. Ook heeft u duidelijk oog voor de combinatie van aardgasvrij met andere opgaven, waarbij de sociale context interessant is. Werken aan de sociale cohesie versterkt de aanpak. Tevens maakt u gebruik van de nieuwste inzichten, door kennis van de Universiteit Utrecht in te zetten. Minder sterk aan uw aanvraag is dat er nog aanzienlijke onzekerheden zijn: meerdere energiebronnen worden nog onderzocht en nader seismologisch onderzoek voor geothermie dient nog plaats te vinden.

Hierdoor is het niet zeker hoe rijp en voldragen uw project is. Het technisch plan is matig uitgewerkt. De realisatie van geothermie is vooralsnog zeer onzeker. De datawarmte en de aquathermie vereisen versnelling van de woningverduurzaming, hier wordt echter niet in voorzien.

Einde citaat

PAW en Haarlem

Financiële consequentie van de afwijzing: Bij het beoordelen van de haalbaarheid van het warmtenet in Haarlem voor het aansluiten van 5200 corporatiewoningen werd geen rekening gehouden met een eventuele subsidie. Hierdoor wordt dit project hier niet direct door geraakt. De subsidie was bedoeld een belangrijke rol te spelen in de verdere verdichting van het warmtenet in Meerwijk naar eengezinswoningen (aardgasvrije wijk). Voor deze woningen is nog geen haalbaar project te maken.

Inhoudelijke consequentie van de afwijzing: de commissie stelt dat er sprake is van een grote bron-onzekerheid. Verder stelt zij dat het project technisch matig is uitgewerkt en dat de aansluiting van lage temperatuur bronnen om aanvullende isolatie van de woningen in het project vraagt.

Met Cyrus One is een samenwerkingsovereenkomst gesloten mbt de uitkoppeling van restwarmte. Op dit moment wordt de haalbaarheid en governance structuur voor deze uitkoppeling gemaakt. Het project warmtenet voorziet in de aansluiting van deze hoofdbron in 2023 of 2024, wanneer voldoende warmtevraag is klaargezet.

Het technisch ontwerp van het warmtenet houdt verder zowel financieel, energetisch als in termen van CO₂ winst, rekening met de omzetting van lage temperatuur restwarmte naar het midden temperatuur net in de wijk. Hierdoor kunnen de huidige woningen onverkort worden aangesloten.

Met de corporaties zijn afspraken gemaakt over het verduurzamen van de woningen waardoor binnen 10 jaar zelfs op de meest koude dagen kan worden volstaan met de midden temperatuur.

De technische uitwerking en het voorlopig ontwerp worden de komende maanden gemaakt door het samenwerkingsverband van distributeur en leverancier.

Wat betreft de onzekerheid van geothermie is het ministerie van EZK aan zet; zij zijn

verantwoordelijk voor de doorlooptijd en planning van het seismisch onderzoek. Naast restwarmte

van Cyrus One geldt geothermie als tweede hoofdbron. Deze is nog in verband met de spreiding van het risico van één individuele hoofdbron. De aansluiting van een geothermie installatie veronderstelt een verder ontwikkeling van de warmtevraag. Wanneer geothermie geen alternatief blijkt te zijn voor Haarlem, wordt aquathermie als 2e hoofdbron onderzocht.